

Debatten om tennismatchen mot Rhodesia 1968. Ett bidrag till den svenska idrottens utrikespolitiska historia

Av Martin Ericsson

Abstract

Politics interferes with sport, whether we like it or not, not least in foreign policy. Despite this, the history of Swedish sport's foreign policy is largely unwritten. Is there a common thread in how the sports movement has related to nations that for one reason or another are perceived as controversial or reprehensible? What criteria does the sports movement use to decide who should and should not be played against? How has this changed? This pilot study shows how these questions can be explored. It does so by examining the debate that arose when Sweden was due to play a Davis Cup-match against Rhodesia in Båstad in 1968. This event provides an insight into the foreign policy history of Swedish sport.

Keywords: tennis, sports boycotts, Rhodesia, Sweden, 1960s.

Författare: Martin Ericsson, docent, Historiska institutionen, Lunds universitet.
martin.ericsson@hist.lu.se

Copyright: © Författaren/författarna. Artiklar i IHS publiceras under en Creative Commons-licens (Creative Commons CC-BY 4.0), vilket ger tredje part rätt att kopiera och återdistribuera materialet i vilket medium eller format som helst förutsatt att författarnamn och källa anges korrekt.

DOI: 10.61684/ihs.2024.33964

Granskning: Artikeln har genomgått sakkunniggranskning enligt modellen *double blind peer review*.

Hur citera: Martin Ericsson, "Debatten om tennismatchen mot Rhodesia 1968. *Idrott, historia och samhälle: Idrottshistoriska föreningens årsskrift*, 2024 (vol. 43).

Fredagen den 3 maj 1968 lyckades ett tusental ungdomar hindra en tennis-match från att spelas. Platsen var Båstad tennisstadion. Matchen skulle ha ägt rum mellan Sverige och den apartheidliknande staten Rhodesia (nuvarande Zimbabwe) i första omgången av Davis Cup. Protesterna inleddes med ett lagligt demonstrationståg, där slagordet "Stoppa matchen" skallade och demonstranterna bar plakater med texter som "Låt läktarna stå tomma" och "Vit sport, vit rasism".

Efter demonstrationen satte sig ungdomar ner framför grindarna till stadion. När kedjan som höll samman en av grindarna gick av blev det konfrontation med polisen, inklusive batongslag, tårgas, brandslang samt kastning av ägg, sten och andra projektiler (Figur 1). Samtidigt bombarderade aktivister inne på stadion, som köpt biljett och satt sig på läktarna, planen med ägg, oljefyllda plastpåsar och minst ett paket Findus frysta ärter. Efter ett par timmar meddelades att matchen var inställd. Den mest dramatiska och våldsamma händelsen under det mytomspunna året 1968 var över. Och den hade, kanske något förvånande med tanke på den spridda bilden av "68" som dominerat av marxistiska studenter som ville störta kapitalismen, handlat om idrott.¹

Figur 1: Polisen använder batonger och en brandslang för att mota bort aktivister vid den norra grinden till tennisstadion i Båstad. Wikimedia Commons.

¹ Planeringen och genomförandet av Båstadaktionen skriver jag om på annat håll. Se Martin Ericsson, "Tennisblockaden i Båstad: Vänsteraktivism och motmobilisering", *Historisk tidskrift*, 2024:1 (vol. 144).

Ett kikhål in i den svenska idrottens utrikespolitiska historia

Idrott och politik – hör de ihop? Frågan har ställts oavbrutet under de cirka hundrafemtio år som den moderna idrotten har existerat. Ur en synvinkel är frågan lätt att besvara jakande. Som Jens Ljunggren har påpekat påverkar politiker och myndigheter givetvis de yttre förutsättningarna för idrotten i varje samhälle, till exempel genom ekonomiska bidrag eller byggandet av idrottsanläggningar.² Men frågan handlar också om mer kontroversiella ämnen, som huruvida idrotten bör ta någon form av ideologiskt ställningstagande för eller emot vissa regimer och samhällssystem. Här har många velat besvara frågan nekande. Idrotten har då beskrivits som apolitisk, nästan som en sluten sfär som svävar över de politiska strider som präglar resten av världen.

Särskilt brännande blir frågan i utrikespolitiska sammanhang. Här ser vi gång på gång hur internationella tävlingar ställt idrottens aktörer inför dilemma och framtingat ställningstaganden som i grund och botten är politiska. Tävlingar har också utnyttjats för politiska syften. Så har till exempel idrotten under det kalla krigets decennier beskrivits som "the hardest form of soft power", och sport användes i propagandasammanhang av både väst och öst.³ Ibland har politiska konflikter till och med utspelat sig på själva idrottsplanen – eller i bassängen, som i fallet med vattenpolomatchen mellan Ungern och Sovjetunionen under OS i Melbourne 1956. Sovjet hade precis krossat Ungernrevolten med stridsvagnar. Det märktes i den våldsamma matchen, som fick avbrytas efter att flera spelare börjat blöda. Publiken buade medan de sovjetiska spelarna lämnade bassängen.⁴

Vår egen tid är inget undantag. Den här artikeln skrivs våren 2023, då Rysslands anfallskrig mot Ukraina pågått i ett år. När invasionen bröt ut dröjde det inte länge förrän den svenska idrottsrörelsen avbröt allt utbyte med Ryssland och agerade för att Ryssland skulle portas från internationella tävlingar. Strax dessförinnan hade fotbolls-VM i Qatar ägt rum. Då valde Sverige att medverka, trots den kritik som riktats mot värdlandets uppenbara arrogans inför mänskliga rättigheter.

Politiken verkar alltså blanda sig i idrotten oavsett om vi vill det eller inte. Inte minst i utrikespolitiska sammanhang, där den avgörande frågan är vilka nationer som ska betraktas som legitima att tävla mot och vilka som bör undvikas. Trots detta är den svenska idrottens utrikespolitiska historia så gott som

² Jens Ljunggren, *Den svenska idrottens historia* (Stockholm 2020), s. 7.

³ Robert Edelman & Christopher Young, "Introduction: Explaining Cold War Sport", i Robert Edelman & Christopher Young (red.), *The Whole World Was Watching: Sport in the Cold War* (Stanford 2020), s. 3.

⁴ Tony C Rider, "In the 'Twilight Warzone': Overt and Covert Dimensions in the US Sports Offensive", i Robert Edelman & Christopher Young (red.), *The Whole World Was Watching*, s. 38–39.

oskriven. Som jag kommer att utveckla längre fram finns en del undersökningar av deltagandet i den nazistiska regimen sommarolympiad i Berlin 1936. Där vet vi en del om hur debatten gick, och om hur såväl Riksidrottsförbundet som regeringen tog ställning. Förutom det är forskningsläget magert. Finns det någon röd tråd i hur idrottsrörelsen har förhållit sig till nationer som av en eller annan anledning uppfattas som kontroversiella eller förkastliga? Vilka kriterier har idrottsrörelsen haft för att avgöra vilka man bör och inte bör spela mot? Hur har detta förändrats? Det enkla svaret på dessa frågor är: Vi vet inte.

Frågorna, som är stora och kräver ett omfattande material, kommer inte att kunna besvaras här. I denna artikel, som gärna kan ses som en pilotundersökning, vill jag med något ödmjukare anspråk visa hur frågorna kan undersökas. Jag kommer att göra det genom att fokusera på ett "case", en enskild idrottspolitisk debatt som är ganska okänd – trots att den var intensiv och hetsig och även resulterade i viktiga idrottspolitiska beslut. Det gäller den debatt som uppstod före och efter händelserna i Båstad den 3 maj 1968, som här erbjuder oss ett kikhål in i en liten del av den svenska idrottspolitikens utrikespolitiska historia. Det vi ser inspirerar förhoppningsvis till fortsatta undersökningar.

Debatten handlade om under vilka omständigheter det var rätt eller till och med nödvändigt att bojkotta andra nationer i internationella idrottssammanhang. Givetvis har idrottens utrikespolitiska historia fler aspekter än så, men frågan om bojkotter har varit och är fortfarande en central fråga. 1968 gällde det för övrigt inte bara i Sverige. Hela året präglades av internationella debatter om samma sak, med sommar-OS i Mexico City som det tydligaste exemplet. Flera nyligen självständiga afrikanska stater hotade att utebli om inte apartheidstaten Sydafrika portades från spelen. OS kunde genomföras först efter att Internationella Olympiska Kommittén i sista stund uteslutit Sydafrika.⁵

I artikeln kommer jag att kartlägga debatten om Davis Cup-matchen mellan Sverige och Rhodesia dels genom att gå igenom de rikstäckande morgon- och kvällstidningarna samt tidningen *Idrottsbladet* under våren 1968, dels genom att använda arkivmaterial från Riksidrottsförbundet. Där blev frågan om bojkotter föremål för långa debatter på ett extrainsatt riksidrottsmöte under hösten 1968. Som jag kommer att visa fanns det grovt räknat två ståndpunkter i debatten. En sida hävdade att idrott och politik inte hörde ihop och överhuvudtaget inte borde blandas samman. Den andra sidan ansåg att de båda fenomenen var mer eller mindre sammankopplade och att det borde få konsekvenser också för den svenska idrottsrörelsen.

5 Keith Brewster & Claire Brewster, "Latin America's First Olympics: Mexico 1968", i Alan Bairner m.fl. (red.), *Routledge Handbook of Sport and Politics* (London 2016), s. 430–431.

Tidigare bojkottsdebatter

Som nämnts tidigare vet vi mycket lite om den svenska idrottsrörelsens utrikespolitiska överväganden i ett längre tidsperspektiv. Det som är känt visar dock att idrotten också i Sverige redan tidigt ställdes inför utrikespolitiska vägval och ibland har fattat kontroversiella beslut. Här ska bara några få sådana vägval diskuteras.

Redan efter Första världskriget tog Riksidrottsförbundet, vars ledning till största delen bestod av personer från de högre samhällsklasserna med tämligen konservativ politisk profil, ställning för att det besegrade Tyskland skulle inkluderas i internationella idrottstävlingar, något som var långt ifrån självklart efter Versaillesfreden.⁶ Det var också relationen till Tyskland som blev det stora tvisteämnet inom svensk idrott under 1930-talet, efter Hitlers maktövertagande. Den stora frågan kom att bli Sveriges deltagande i Berlinolympiaden 1936, något som också ledde till stora debatter i såväl våra skandinaviska grannländer som i USA.⁷

I Sverige intog Riksidrottsförbundet hållningen att Sverige borde delta, och bland vissa idrottsledare skyntade till och med en viss beundran för den nazistiska regimen i söder. Opinionen mot deltagande kom delvis från liberala tidningar men framför allt från arbetarrörelsen. Kommunisterna, som vid denna tid hade en egen idrottsorganisation i form av Arbetarnas Idrottsförbund, uppmanade till exempel flitigt till bojkott. Men skarpa bojkottkrav kom också från den reformistiska arbetarrörelsens vänsterflygel, bland annat inom LO och SSU. Den socialdemokratiska regeringen valde att ligga lågt i frågan. Någon bojkott blev det aldrig, och Sverige skickade en stor trupp till Berlin.⁸

Efterkrigstidens debatter är bristfälligt kända, men en av de stora frågorna blev frågan om huruvida Sverige borde spela mot Sydafrika, som officiellt infört sin apartheidpolitik i slutet av 1940-talet. Särskilt efter Sharpvillemassakern våren 1960, då sydafrikansk polis sköt ner obeväpnade demonstranter, växte en häftig opinion mot apartheid fram i Sverige och radikala ungdomar började kräva bojkott av sydafrikanska varor.⁹ En del tog också idrottspolitisk ställning. En dryg månad efter Sharpvillemassakern skulle Sverige spela en Davis Cup-match mot Sydafrika på Stockholms tennisstadion. Tennisförbundet valde att genomföra matchen trots kritik. I riksdagen fördömde folkpartisten Yngve

6 Lars-Olof Welander, "Sweden: Business as Usual", i Arnd Krüger & William Murray (red.), *The Nazi Olympics: Sport, Politics, and Appeasement in the 1930s* (Urbana 2003), s. 163.

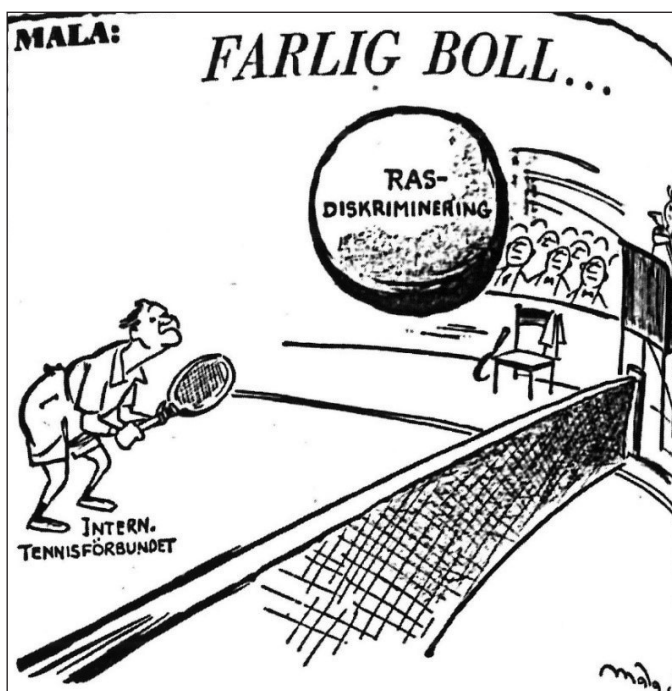
7 Se t.ex. David Clay Large & J H Joshua, "The Berlin Olympics, 1936", i Alan Bairner m.fl. (red.), *Routledge Handbook of Sport and Politics*, s. 421; Matti Goksøyr, "Norway: Neighborly Neutrality", i Arnd Krüger & William Murray (red.), *The Nazi Olympics*, s. 178–180.

8 Per Olof Holmäng, *Idrott och utrikespolitik: Den svenska idrottsrörelsens internationella förbindelser 1919–1945* (Göteborg 1988), s. 137, 148; Rolf Pålbrant, *Arbetarrörelsen och idrotten 1919–1939* (Uppsala 1977), s. 199–221.

9 Tor Sellström, *Sweden and National Liberation in Southern Africa, Volume I: Formation of a Popular Opinion 1950–1970* (Uppsala 1999), s. 142–145; Håkan Thörn, *Solidaritetsens betydelse: Kampen mot apartheid i Sydafrika och framväxten av det globala civilsamhället* (Stockholm 2010).

Hamrin beslutet att tävla mot ett land "där rasfötrycket gjorts till central politisk princip", och Kommunalarbetareförbundets medlemstidning höll med. Regimen i Sydafrika "mejar ner försvarslösa, som inget ont gjort" och i en sådan situation gick det inte att hävda att idrott och politik inte hörde samman (Figur 2).¹⁰ Medan matchen spelades stod dessutom ett litet antal ungdomar utanför tennisstadion och delade ut flygblad mot apartheid och höll upp banderoller med protester mot "den vita sporten".¹¹

Åtta år senare var det dags för Tennisförbundet att ta ställning till ytterligare en Davis Cup-match, denna gång alltså mot Rhodesia. Varför var det så kontroversiellt?

Figur 2: Beslutet att spela mot Sydafrika våren 1960 fick kritik. Satirteckning i *Kommunalarbetaren* nr. 10 1960.

Ett land på väg mot apartheid

Svaret är att Rhodesia vid 1960-talets slut var en av få kvarvarande afrikanska länder där en vit minoritet härskade över en svart befolkningsmajoritet. Så hade det varit sedan 1890-talet, då den brittiska staten gav det privata gruvföretaget British South Africa Company tillstånd att grunda en privat koloni

¹⁰ Protokoll i andra kammaren nr. 14 1960, s. 114, Riksdagstrycket; *Kommunalarbetaren*, 1960:10. Tack till Emma Hilborn för tips om den senare källan.

¹¹ *Expressen* 30/4-1960.

nordöst om Sydafrika. Med hjälp av gevär och kulsprutor underkuvades de svarta folk som redan levde i området, och med bas i den nya staden Fort Salisbury (nuvarande Harare) styrde de vita bosättarna enväldigt över landet. Det ändrades inte när den brittiska regeringen övertog det direkta ansvaret för kolonin 1923.¹²

Efter Andra världskriget inledde Storbritannien mer eller mindre motvilligt avvecklingen av sitt koloniala imperium. I Rhodesia gick självständighetsprocessen dock långsamt, på grund av de vita bosättarnas hårdnackade ovilja att lämna ifrån sig makten. Vid 1960-talets början grundade sig den makten på två lagar. Dels en rösträttslagstiftning som i praktiken gav de vita allt inflytande i det rhodesiska parlamentet, dels en jordlagstiftning som tillät ett fåtal vita bosättare att äga så gott som all mark. Det var orättvisor av upprörande slag med tanke på att den svarta befolkningen omfattade mer än tre miljoner människor och den vita befolkningen endast uppgick till drygt 200 000 personer. Regeringen i London ställde allmän och lika rösträtt för både svarta och vita som villkor för att bevilja självständighet, något som Rhodesias vita överhet vägrade gå med på. 1965 utropade Ian Smith, som blivit rhodesisk premiärminister och representerade det ultrakonservativa partiet Rhodesian Front, självständighet utan Londons godkännande. Samtidigt genomförde regimen flera reformer som förde Rhodesia i riktning mot ett apartheidsamhälle, till exempel förbud för vita och svarta att besöka samma badhus. Landet hade också lagar som förbjöd sexuella relationer mellan vita och svarta.¹³

Den brittiska regeringen betraktade detta som en olaglig upprorshandling men valde att inte svara med vapenmakt. I stället införde Storbritannien ekonomiska sanktioner mot Rhodesia, bland annat ett oljeembargo. Det blev i praktiken ganska verkningslöst, eftersom den rhodesiska regimen fick ekonomiskt understöd och hjälp att smuggla varor från Sydafrika och det portugisiska kolonialstyret i grannlandet Mocambique.¹⁴ Även FN uppmanade till ekonomiska sanktioner. Det hörsammades bland annat av den svenska socialdemokratiska regeringen, som inte erkände Rhodesia som en självständig stat. Resultatet blev den så kallade Rhodesialagen, som införde flera handelsrestriktioner.¹⁵ FN:s sanktioner handlade dock bara om handel och ekonomi

12 John Darwin, *The Empire Project: The Rise and Fall of the British World-System, 1830–1970* (Cambridge 2009), s. 225–231; David Kenrick, *Decolonisation, Identity and Nation in Rhodesia, 1964–1979: A Race Against Time* (Cham 2019), s. 8–11.

13 Filipe Ribeiro de Meneses & Robert McNamara, *The White Redoubt: The Great Powers and the Struggle for Southern Africa, 1960–1980* (London 2018), s. 4–5, 37–39, 56; Ronald Hyam, *Britain's Declining Empire: The Road to Decolonisation 1918–1968* (Cambridge 2007), s. 365; David Kenrick, *Decolonisation, Identity and Nation in Rhodesia, 1964–1979*, s. 34.

14 Christopher R W Dietrich, "'The Sustenance of Salisbury' in the Era of Decolonization: The Portuguese Politics of Neutrality and the Rhodesian Oil Embargo, 1965–67", *The International History Review*, 2013:2, (vol. 35), s. 235–255; Alois Mlambo, "'We Have Blood Relations over the Border: South Africa and Rhodesian Sanctions, 1965–1975'", *African Historical Review*, 2008:1 (vol. 40), s. 14–16.

15 Annika Berg, Urban Lundberg & Mattias Tydén, *En svindlande uppgift: Sverige och biståndet*

och berörde inte idrottsutbyte. Ändå blev frågan om huruvida man skulle tävla mot Rhodesia snabbt kontroversiell. Den brittiska regimen försökte övertala enskilda idrottsförbund att undvika att möta Rhodesia, samtidigt som den rhodesiska regimen såg varje genomfört internationellt idrottsevenemang som en propagandaframgång.

Rhodesiafrågan var, menade många internationella idrottsförbund, svårare att ta ställning till än exempelvis frågan om idrottsutbyte med Sydafrika. Till skillnad från i Sydafrika tillämpade Rhodesia officiellt inte apartheidpolitik, och i OS 1960 och 1964 ställde Rhodesia upp med trupper där det ingick både vita och svarta. Ändå var diskrimineringen inom den rhodesiska idrotten hård i praktiken, och utvecklingen gick i en apartheidliknande riktning. Efter självständighetsförklaringen 1965 införde Ian Smiths regim till exempel förbud mot "rasmixade" lag i statsunderstödda skolor. Och även om den rhodesiska tennisen formellt sett inte uteslöt svarta spelare var sporten i verkligheten helvit, eftersom lokala tennisklubbar hindrade svarta från att bli medlemmar.¹⁶

Tennisförbundets beslut

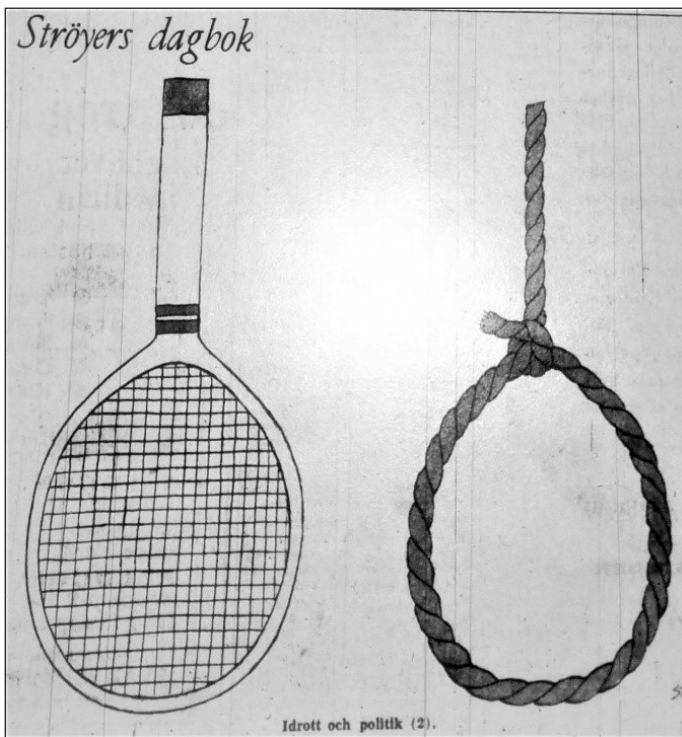
Den 8 april var Tennisförbundets interna överläggningar avslutade. Nu meddelades att Davis Cup-matchen mot Rhodesia skulle spelas och att den skulle förläggas till Båstad. Som deltagare i det svenska laget tog förbundet ut Kenneth Andersson från Malmö Tennisklubb, Ove Bengtsson och Hans Nerell från Kungliga Lawn-Tennis Klubben i Stockholm samt Håkan Zahr från Malmens Tennisklubb.

Många faktorer samverkade för att göra beslutet kontroversiellt. Kärnpunkten var naturligtvis att man beslutat att spela mot en apartheidliknande stat som inte erkändes av den svenska regeringen och där en vit minoritet förtryckte en svart majoritetsbefolkning. Dessutom kom beslutet alldeles efter att den rhodesiska regimen, som slogs mot befrielseströrelserna ZANU och ZAPU, valt att låta avrätta tre svarta motståndsmän genom hängning (Figur 3).¹⁷

1945–1975 (Stockholm 2021), s. 456.

16 Charles Little, "The Sports Boycott Against Rhodesia Reconsidered", *Sport in Society*, 2011:2 (vol. 14), s. 201–202; Andrew Novak, "Rhodesia and the Olympic Games: Representations of Masculinity, War and Empire, 1965–1980", *Sport in Society*, 2015:7 (vol. 18), s. 864.

17 Filipe Ribeiro de Menezes & Robert McNamara, *The White Redoubt*, s. 68.

Figur 3: Beslutet att spela matchen kom samtidigt som nyheten att den rhodesiska regimen låtit hänga tre svarta motståndsmän. Teckning av Poul Ströyer i Dagens Nyheter den 3 maj 1968.

Till råga på allt skulle matchen spelas i Båstad och sporten i fråga var tennis, omständigheter som kanske inte upplevs som anmärkningsvärda idag men som 1968 fortfarande var ett rött skynke inte minst inom den växande radikala vänster som skulle dominera gatuprotesterna mot matchen. För att förstå det måste vi säga något om tennisens historiska utveckling. Spel med racket och boll förekom vid de europeiska furstehoven redan under medeltiden. Men den moderna tennisen, i början kallad "lawn tennis", uppstod som en sport för den engelska medel- och överklassen vid 1800-talets slut. Spelet riktade sig till de samhällsgrupper som uppnått ekonomiska vinster och hög social status genom industrialiseringen och som nu ville distansera sig från arbetarklassens massporter, som fotboll och andra lagidrotter. Tennisspelet var för övrigt också på ett mycket konkret plan ett resultat av industrialismen. Förutsättningen för att det alls skulle kunna spelas var de vulkaniserade gummibollar som producerades av industriarbetare som sällan fick en chans att utöva sporten.¹⁸

¹⁸ Se t.ex. David Berry, *A People's History of Tennis* (London 2020). Berry lyfter även fram hur den brittiska arbetarrörelsen faktiskt gjorde kortlivade försök att skapa en egen "arbetartenis".

Även i Sverige hade tennisen ända sedan sin introduktion runt sekelskiftet 1900 varit en utpräglad överklassport. Detta gällde inte minst i Båstad, där den ekonomiska eliten semestrade och där en rad tennisbanor tidigt anlagts för att tillfredsställa deras behov av fritid och rekreation.¹⁹ Klassituationen var visserligen på väg att ändras under 1960-talet. Samtidigt som medelklassen växte började svenskt näringsliv pumpa in pengar i tennisanläggningar runt om i landet. Resultatet blev en massiv ökning av antalet utövare, och från 1960 och femton år framåt ökade antalet tennisklubbar från 392 till 927. Därmed lades grunden till de internationella svenska tennisframgångarna under 1970- och 1980-talen.²⁰ Men stämpeln som överklassport satt fortfarande kvar, och tittar man närmare på Tennisförbundets ledning går det att förstå varför. Förbundet hade sedan bildandet 1906 haft fyra ordförande. Samtliga hade varit antingen bankdirektörer eller industriledare och två av dem hade hetat Wallenberg. Ordföranden 1968 hette Carl de Geer och var vice VD i Stockholms Enskilda Bank, juvelen i Wallenbergfamiljens finansiella krona.²¹

De kommunala protesterna

De första protesterna mot Tennisförbundets beslut kom från en liten grupp kommunpolitiskt aktiva. I deras ögon innebar matchen, som förlagts till Båstad utan att kommunen tillfrågats, en utmaning och ett problem. Den viktigaste bland de lokala aktörerna hette Malcolm Tigerschiöld, till vardags direktör för Norrvikens trädgårdar strax utanför staden men även en av initiativtagarna till Amnesty International i Sverige. Han använde sin position som ledamot av kommunalnämnden i Båstad för att dra igång debatten.

Den 11 april samlades nämnden för att diskutera frågan. Meningarna var delade. Där fanns de som inte alls ville protestera utan tvärtom ansåg att man borde begära extra polisförstärkningar för att säkerställa att matchen skulle kunna spelas. Tigerschiöld fick majoriteten med sig på att rösta ner det förslaget. Å andra sidan lyckades han inte få majoritet för sitt motförslag om en protestskrivelse till Tennisförbundet. Kommunalnämnden hade därmed valt att inte ta ställning i frågan.²²

Tigerschiöld och hans allierade valde då att föra upp frågan till en bredare offentlighet. På kvällen efter mötet i nämnden undertecknade de ett brev till Tennisförbundet som också skickades till lokaltidningarna. Bland underteck-

19 Kalle Eriksson, *Så blev Båstad tennis med omvärlden* (Båstad 2006), s. 11–26, Rune Hassby, *Båstads historia* (Båstad 1999), s. 210–211.

20 Jens Ljunggren, *Den svenska idrottens historia*, s. 216; Johnny Wijk, "Sport, politiska ideologier och det svenska 'tennisundret'", i *Idrott, historia och samhälle: Svenska idrottshistoriska föreningens årsskrift 1990* (Stockholm 1990), s. 122–124.

21 Bengt Ahlbom (red.), *Svenska Tennisförbundet 1906–1981* (Stockholm 1981), s. 26–28.

22 Kommunalnämndens protokoll 11/4–1968, A:19; Utkast till protestskrivelse (Dnr 49/68 Litt O Kn § 48), E:40, *Kommunalnämndens i Båstads köping arkiv (KNB)*, Båstads kommunarkiv (BKA).

narna fanns den socialdemokratiska lokalföreningens ordförande samt prästen Ingemar Simonsson, föreståndare för Svenska kyrkans stiftsgård i Båstad. Argumenten handlade både om principiell antirasism och om en oro för vad som skulle kunna hända om matchen spelades. Undertecknarna menade att matchen måste "upplevas som en ren provokation" av många, och att det rimliga vore att "ansluta sig till den världsopinion som fördömer Rhodesias behandling av de färgade". Men de var också kritiska mot att Tennisförbundet valt att inte samråda med kommunen, som skulle få "ta konsekvenserna av de eventuella oroligheter" som kunde uppstå.²³

Lokalt fick Tigerschiöld ta emot både ris och ros för sitt initiativ, det framgår av de många brev som skickades till kommunledningen dagarna efter att brevet publicerats. Här fanns brevskrivare som hoppades på stora demonstrationer för att "visa att Martin Luther King inte dog förgäves". Andra ansåg att Tigerschiöld inte dög till annat "än att hålla i en gödselgrep" och hotade med att personligen "slå vederbörande sanslösa" om det blev demonstrationer.²⁴

Tidningsdebatten om matchen

Anden var ute ur flaskan och matchen kom från och med nu att debatteras också i rikstäckande medier. Under nästan fyra veckor, ända fram till matchdagen, diskuterades frågan om det riktiga eller oriktiga i att spela matchen i dagstidningarna. I debatten fanns två poler, där den ena försvarade Tennisförbundets beslut och den andra menade att förbundet handlat helt fel.

Att Tennisförbundet försvarade sitt beslut är givet. Det gjorde även några av de spelare som tagits ut till det svenska Davis Cup-laget. Håkan Zahr gjorde sin inställning klar när han intervjuades i *Aftonbladet* den 24 april. "Idrott och politik har inte med varandra att göra", sade han, och fick medhåll av lagkamraten Hans Nerell, som ansåg att "gaphalsarna" och "vänsterradikalerna" borde göra något åt "missförhållanden och rasism" i Sverige först innan de kritiserade hur det såg ut i andra länder.²⁵

Andra debattörer lyfte fram vad de såg som en inkonsekvens hos de som protesterade mot matchen. Visst var det oturligt att Sverige lottats mot Rhodesia, medgav *Idrottsbladets* ledarsida. Men varför skulle det protesteras just mot Rhodesia, när ingen föreslog att man skulle undvika att tävla mot diktatorländer som Grekland eller Spanien?²⁶ Signaturen S H, som skrev krönikor på sportsidorna i *Sydsvenska Dagbladet*, undrade i likhet med flera andra skribenter varför inga protester var planerade mot den landskamp i fotboll som snart skulle spelas i Malmö och där Sverige skulle möta Francos fascistiska Spanien (Figur 4):

23 *Arbetet* 13/4-1968.

24 Dessa och andra brev finns i volymerna E:38-39, KNB, BKA.

25 *Aftonbladet* 24/4-1968.

26 *Idrottsbladet* 29/4-1968.

Sverige har utkämpat idrottslandskamper med så gott som alla europeiska nationer utan att detta ansetts liktydigt med att vi accepterat desammas politik. Vi har mött diktaturländer som Sovjet, Spanien, Östtyskland, Portugal, Ungern, Tjeckoslovakien och Polen men ingen vettig människa kan väl därav dra slutsatsen att vi skulle identifiera oss med vederbörande våldsregimer. Nästa torsdag får vi här i Malmö en landskamp i fotboll mot Spanien, veterligt kommer den icke att bli föremål för någon bojkott, tvärtom rapporteras det att förköpsförsäljningen av biljetter varit rekordartad.²⁷

Figur 4: Om man bojkottade matchen mot Rhodesia, borde man då också undvika att spela fotboll mot Spanien? Satirteckning av Rit-Ola i Svenska Dagbladet den 27 april 1968.

Argument av det här slaget var fullt möjliga att föra fram utan att försvara den rasistiska regimen i Rhodesia. Men det fanns också de som gjorde just det, eller åtminstone försökte framställa regimen i bättre dager. Intressant nog kom flera sådana uttalanden från ledare inom Tennisförbundet både före och efter den 3 maj. Mats Hasselqvist, ordförande i förbundets Davis Cup-kommitté, ansåg att man borde "överlåta åt experter" att uttala sig om situationen i Rhodesia

²⁷ Sydsvenska Dagbladet 25/4-1968.

och slätade därmed över anklagelserna mot landet.²⁸ Ordföranden Carl de Geer gick ett steg till och förnekade att det överhuvudtaget förekom "rasdiskriminering" inom den rhodesiska idrotten, utan att ange vad han byggde det påstående på.²⁹ Allra längst gick en av 1950-talets svenska tennisstjärnor, Sven Davidsson, som nu var styrelseledamot i Tennisförbundet och tilltänkt som domare i matchen. "Till skillnad mot anarkisterna" sade sig Davidsson veta att det absolut inte förekom någon diskriminering inom den rhodesiska idrotten. Anledningen till att det rhodesiska tennislandslaget bara bestod av vita spelare var helt enkelt att de svarta föredrog andra sporter.³⁰

Hasselqvist, de Geer och Davidsson sköt kanske en smula över målet. Dels på så sätt att det tveklöst förekom kraftig diskriminering inom rhodesisk idrott, även om den inte var lika institutionaliserad som i Sydafrika. Dels eftersom protesterna mot matchen inte bara riktade sig mot idrottslig diskriminering utan mot att landets vita härskare utövade ett generellt förtryck mot den svarta befolkningen. Oavsett om de ville det eller inte kom tennisledarnas uttalanden att spela den rhodesiska propagandan väl i händerna. De upprepade samma missvisande påståenden som i flera intervjuer spreds av det rhodesiska Davis Cup-lagets kapten Adrian Bey. Under dagarna före matchen hävdade han att det bara var de som själva besökt Rhodesia som borde uttala sig om hur det var där, och han påstod helt i strid med den faktiska situationen att både svarta och vita hade "exakt samma chans att bli toppspelare" och att det "inte finns några raslagar i Rhodesia".³¹

När det gäller opinionen mot matchen är det först värt att notera att den socialdemokratiska regeringen inte på något sätt var entusiastisk över Tennisförbundets beslut. Olof Palme, som snart skulle bli statsminister men ännu bara var utbildningsminister, gav ett syrligt omdöme när han blev intervjuad efter sitt första maj-tal i Stockholm: "En del duktiga tennisspelare är tydligen lika dåliga på politik som jag är i tennis". Men förbjuda matchen kunde varken han eller regeringen.³² Däremot kunde både Palme och andra socialdemokrater yttra sina tankar offentligt, och det gjorde många också. Stockholms socialdemokratiska arbetarekommun hade till exempel årsmöte den 27 april, och då antog medlemmarna ett uttalande där Tennisförbundets agerande fördömdes. Att spela matchen var en "politisk aktion" och en "flagrant utmaning mot den förtryckta folkmajoriteten i Rhodesia".³³ Huvudargumentet här var att idrott och politik hängde ihop, oavsett vad Tennisförbundets representanter tyckte om saken.

28 Aftonbladet 26/4-1968.

29 Svenska Dagbladet 5/5-1968.

30 Aftonbladet 7/5-1968.

31 Arbetet 3/5-1968; Expressen 28/4-1968; Kvällsposten 28/4-1968.

32 Intervjun finns i minut fyra av filmen *Den vita sporten* i regi av Bo Widerberg (Grupp 13, Svenska Filminstitutet & Svensk Filmindustri 1968).

33 Sydsvenska Dagbladet 28/4-1968.

Malcolm Tigerschiöld, som fortsatte att engagera sig i debatten, var inne på liknande tankar. Så länge som det överhuvudtaget fanns nationalstater och idrottare tävlade som representanter för dessa måste man, menade han i en debattartikel, ta konsekvenserna av att idrotten var "nationaliserad och politiserad". Han medgav att det var svårt att dra en gräns, men ett minimikrav vore att enskilda idrottsförbund "respekterar Sveriges officiella utrikespolitik". Det hade Tennisförbundet inte gjort, eftersom regeringen inte erkänt Rhodesia.³⁴ På tidningarnas idrottssidor fanns det generellt lite förståelse för argument av det slaget, med ett undantag. *Aftonbladets* sportkrönikör Sven-Oskar Ruhmén tog tydligt ställning mot matchen. Han kallade Tennisförbundets agerande för fegt och beskrev Rhodesia som ett rasistiskt land som Sverige inte borde tävla mot.³⁵

Även de aktivister som anlände till Båstad på morgonen den 3 maj valde att klargöra sin ståndpunkt i frågan om gränsen mellan idrott och politik. I ett av deras flygblad, som senare samlades in av polisen, argumenterade de för att någon sådan gräns egentligen inte fanns:

POLITIK OCH IDROTT FÅR INTE BLANDAS SAMMAN säger de som försvarar Svenska Tennisförbundets agerande. Ett sådant resonemang är i detta sammanhang helt orimligt. Det fascistiska systemet i Rhodesia som på alla områden leder till systematiskt förtryck av den afrikanska befolkningen har självfallet återverkningar även inom idrotten. [...] Det viktigaste i detta sammanhang är alltså att fastslå för vem man tar ställning. Jo, uppenbarligen för Smithregimen i Rhodesia, som på detta sätt får verkligt fin PR för sina fascistiska brottsligheter.

ATT STÖDJA MATCHEN ÄR ATT STÖDJA FÖRTRYCKARNA! ATT STOPPA MATCHEN ÄR ATT STÖDJA DE FÖRTRYCKTA! NÅGON TREDJE, "IDROTTSLIG" STÅNDPUNKT EXISTERAR INTE!³⁶

Reaktionerna efter matchen

Att matchen till slut ställdes in var inte ett resultat av tidningsdebatter, utan av att ungdomar reste till Båstad och hindrade matchen från att spelas med fysisk kraft.³⁷ Deras aktion ledde i sig till en omfattande tidningsdebatt. Under flera veckor efter den 3 maj diskuterades frågan om huruvida demonstranter fick använda olagliga metoder, och om hur mycket våld aktivister respektive poliser fick använda sig av under gatukonfrontationer. Den debatten ligger utanför

34 *Sydsvenska Dagbladet* 26/4-1968.

35 *Aftonbladet* 30/4-1968.

36 Flygblad från "Aktiongruppen för stöd åt det fria Rhodesia (Zimbabwe), E2d:1, *Polismyndighetens i Ängelholm arkiv*, Riksarkivet Lund.

37 Matchen kom senare att spelas i den franska badorten Bandol under stora säkerhetsarrangemang. Sverige slog ut Rhodesia med 4-1 men åkte ut mot Spanien i nästa omgång av turneringen. Se *Tennistidningen* 1968:4.

syftet med den här artikeln. Däremot väcktes det också frågor som handlade om relationen mellan idrott och utrikespolitik, och det ämnet ska undersökas här.

De omedelbara reaktionerna från dagstidningarnas sportskribenter var, åter med undantag för Sven-Oskar Ruhmén i *Aftonbladet*, direkt fientliga mot dem som protesterat mot matchen. Tonläget var högt. I *Dagens Nyheter* kallades aktivisterna för "de här skäggiga och långhåriga sakerna", och *Sydsvenska Dagbladets* sportkrönikör var upprörd över att man riktat politiska angrepp mot de rhodesiska tennisspelarna, som visat så "utomordentligt fint uppträdande".³⁸ *Tennistidningen* tog i från tärna och kallade aktivisterna för "de skrämmande pöbelhoparna" och "samvetslösa hyenor".³⁹ *Idrottsbladet* hakade på beskrivningen av aktivisterna som ovärdade, skäggiga och avvikande (Figur 5), och återupprepade anklagelsen att protesterna varit inkonsekventa. Varför kräva att matchen mot Rhodesia stoppades när man inte reagerade på tävlingar mot länder som till exempel Spanien?⁴⁰

Figur 5: Vissa attackerade dem som protesterat mot matchen genom att framställa dem som ovärdade och kulturellt avvikande. Satirteckning i *Idrottsbladet* den 15 maj 1968.

Hur skulle idrottsrörelsen agera när det första stridsdammet lagt sig och det blev möjligt att diskutera under lugnare förhållanden? Behövde man tänka om när det gällde de vattentäta skott mellan idrott och politik som man dittills försökt upprätthålla? Hur skulle relationen mellan idrottstävlingar och utrikespolitiska förhållanden se ut?

38 *Dagens Nyheter* 4/5-1968; *Sydsvenska Dagbladet* 4/5-1968.

39 *Tennistidningen*, 1968:4.

40 *Idrottsbladet* 15/5-1968.

Det var en fråga som pockade på svar runt om i världen 1968. Som redan nämnts hade OS i Mexico City föregåtts av hot om bojkott från afrikanska länder om inte Sydafrika uteslöts från tävlingarna. Också själva spelen präglades av politiska protester. De mest kända är de svarta amerikanska friidrottarna Tommie Smiths och John Carlos beslut att under en prispallsceremoni göra *black power*-gesten med knutna nävar. Mindre känt är den tjeckoslovakiska gymnasten Vera Caslavskas protest mot den sovjetiska inmarschen i landet i augusti och krossandet av den korta Pragvåren, det vill säga det tjeckoslovakiska försöket att påbörja en demokratisering av det kommunistiska samhället. Caslavska agerade också under en prispallsceremoni. När den sovjetiska nationalsången spelades vände hon sig om och visade ryggen mot publiken.⁴¹

Just den sovjetiska invasionen av Tjeckoslovakien fick också den svenska idrottsrörelsen att agera – snabbt, kraftfullt och utifrån en helt annan logik än vad som präglat debatten om Rhodesiamatchen. ”Så mycket synes klart att det inte går att skilja på politik och idrott”, hävdade *Idrottsbladet* i augusti.⁴² Det var tvärtemot vad som sagts när Tennisförbundet valt att spela mot Rhodesia tidigare under året. Enskilda idrottsförbund ställde snabbt in tävlingar med länder på den östra sidan av järnridån, och Riksidrottsförbundet avbröt allt idrottsutbyte med de länder ur Warszawapakten som deltagit i invasionen. Efter ett blyxtinkallat telefonmöte fattade Riksidrottsstyrelsen följande beslut:

I avvaktan på de internationella idrottsorganens, Förenta Nationernas och den svenska regeringens vidare ställningstaganden och åtgärder med anledning av den aktuella politiska situationen i Europa rekommenderar Riksidrottsstyrelsen specialförbunden och föreningarna inom Riksidrottsförbundet att tills vidare icke ha idrottsutbyte med de länder, som deltagit i interventionen i Tjeckoslovakien.⁴³

Mätte idrottsledarna med dubbla måttstockar här? Hörde idrott och politik ihop när Sovjetunionen invaderade Tjeckoslovakien, men inte när Tennisförbundet valde att spela mot en vit apartheidliknande stat? Frågan komplicerades av att det så att säga inte fanns någon officiell måttstock. Den svenska idrottsrörelsen hade ingen fastslagen policy som kunde ge de olika förbunden vägledning i frågor av det här slaget. Ett av Båstadaktionens mest intressanta resultat blev att detta ändrades, och att den svenska idrottsrörelsen förde en principiell debatt om hur relationen mellan idrott och utrikespolitik borde se ut.

41 Mikhail Prozumenshikov, "Action in the Era of Stagnation: Leonid Brezhnev and the Soviet Olympic Dream", i Robert Edelman & Christopher Young (red.), *The Whole World was Watching*, s. 76–78.

42 *Idrottsbladet* 28/8–1968.

43 Riksidrottsstyrelsens delegerades protokoll 22/8–1968, A1a:5, *Sveriges Riksidrottsförbund, del 2: 1888–2003 (SRF)*, Riksarkivet Arninge (RA). Se även Henrik Berggren, 68 (Stockholm 2018), s. 213

Riksidrottsförbundets nya riktlinjer

Tennisförbundets ordförande Carl de Geer hade krävt officiella riktlinjer omedelbart efter att matchen ställts in. Han lyfte upp frågan för diskussion i Riksidrottsförbundets ledning, där det uppenbarligen fanns fler som ville ha tydligare riktlinjer. Beslutet blev att förbundet skulle tillsätta en kommitté med uppdrag att ”utforma handlingslinjerna för det internationella idrottsutbytet”. Riksidrottsförbundets ordförande, den socialdemokratiska riksdagsledamoten Henry Allard, utsågs att leda arbetet, som skulle gå snabbt. Redan under hösten skulle ett förslag läggas fram, i så pass god tid att det kunde behandlas på ett extrainsatt riksidrottsmöte, alltså Riksidrottsförbundets motsvarighet till en kongress eller förbundsstämma.⁴⁴

Vid 1960-talets slut var hela 2 miljoner svenskar medlemmar i någon av de idrottsklubbar och specialförbund som tillsammans utgjorde Riksidrottsförbundet. Det var med andra ord en stor och bred rörelse vars representanter i november 1968 samlades på Tekniska museet i Stockholm för att fatta beslut. Stor och bred blev också debatten på det extrainsatta riksidrottsmötet, och det visade sig snabbt att det skulle bli svårt att uppnå enighet. Vi kan följa diskussionerna i de bevarade protokollen.

Där fanns de som helst ville bevara *status quo* och som drev linjen att idrott och politik överhuvudtaget inte fick blandas samman. Nils Mårtensson, skånsk högerpolitiker och ledamot av riksidrottsstyrelsen, var en av dem:

Jag tycker att vi nu är inne på den linjen att vi själva börjar bedriva politik, och det anser jag att vi inte skall göra. Om vi accepterar vad som föreslås idag och antar utredningen, så etablerar vi oss som en sorts internationell politisk byrå, en UD-filial av något slag. Och det vill jag inte vara med om. [...] Jag anser att vi har enorma uppgifter framför oss när det gäller den interna idrotten här i landet. Där skall vi sätta in våra krafter. Vi skall inte gå ut i världen och försöka ställa saker och ting till rätta.⁴⁵

Sven Davidsson, som skulle ha dömt tennismatchen mot Rhodesia om den hunnit inledas, höll med. Han menade dessutom att det inte var säkert att bojkotter verkligen hjälpte de förtryckta grupper man sade sig vilja stödja. Så länge man inte visste något säkert om effekterna borde man inte agera alls, ansåg han.⁴⁶

Det mest eldfångda inlägget kom från Torsten Tegnér, en av den svenska idrottsrörelsens legendarer och mångårig redaktör för *Idrottsbladet*. Varken Mårtensson eller Davidsson hade uttryckt något försvar för den rhodesiska regimen i sina inlägg. Det gjorde Tegnér. I ett inlägg som låg helt i linje med den

⁴⁴ Riksidrottsstyrelsens protokoll 8/5–1968, A1a:4, SRF, RA.

⁴⁵ Inlägg av Nils Mårtensson i diskussionsprotokoll 30/11–1968 § 5, A1a:5, SRF, RA.

⁴⁶ Inlägg av Sven Davidsson i diskussionsprotokoll 30/11–1968 § 5, A1a:5, SRF, RA.

rhodesiska regimens propaganda hävdade han med enfaset att det över huvud taget inte förekom någon sportslig diskriminering mot svarta i Rhodesia.⁴⁷ Det var inte första gången Tegnér försvarade en rasistisk regim. Under 1930-talet var han en stark förespråkare för idrottsutbyte med Nazityskland och lovprisade den nazistiska regimens idrottspolitik. Han motsatte sig också internationella protester mot naziregimens antisemitism. Om Tyskland försökte "utrota sina judiska element" så var det "Tysklands sak", hade han skrivit 1936.⁴⁸

Det fanns emellertid också gott om avvikande röster. Sextiotalsradikaliseringen i dess allra bredaste mening, med ökat engagemang för mänskliga rättigheter och internationell solidaritet, verkar ha gjort avtryck också inom idrottsrörelsen.⁴⁹ Nils Stenberg från Skidförbundet menade att idrottsrörelsen var en "stor och stark och fri folkrörelse" som just därför aldrig fick vara "helt likgiltig" för vad som hände ute i världen. Han fick understöd av självaste Henry Allard. Förbundsordföranden underströk att idrottsrörelsen givetvis aldrig skulle ta partipolitisk ställning. Om man däremot hade en bredare syn på politik som något som berörde "samhället och samhällsutvecklingen" i stort så var det rimligt om idrottsrörelsen i alla lägen inte förhöll sig helt neutral.⁵⁰

Det radikalaste inlägget kom från Ulf Göransson, som representerade Skolidrottsförbundet och som beskrev sig själv som en del av "den yngre generationen" i motsats till Tegnér och Davidsson. Han gick i polemik med Nils Mårtensson, som ansett att Riksidrottsförbundet av princip aldrig borde syssla med politik. Det var man så illa tvungen till, menade Göransson:

Jag anser emellertid att man kan vända på hela frågan och säga, att om vi *inte* tar ställning så är detta också politik. Ty det visar att vi inte vågar ta ställning i en fråga av detta slag. Och gör vi inte det, så visar vi också ett politiskt ställningstagande *mot* de bestämmelser om de mänskliga rättigheterna som finns upptagna i FN:s stadga.⁵¹

Det beslut som till sist klubbades igenom bestod av tre delar. För det första skulle alla förbund försöka påverka sina respektive internationella organisationer att vara restriktiva med att genomföra tävlingar mot länder som bedrev diskriminering inom idrotten. För det andra beslöt man att rekommendera, men inte ålägga, alla förbund att undvika idrottsutbyte med nationer som "i idrottsligt sammanhang" diskriminerade människor på grund av "ras", religion eller politiska åsikter samt med nationer som var föremål för bindande

47 Inlägg av Torsten Tegnér i diskussionsprotokoll 30/II-1968 § 5, A1a:5, SRF, RA.

48 Rolf Haslum, *Idrott, borgerlig folkfostran och frihet: Torsten Tegnér som opinionsbildare 1930-1960* (Stockholm 2006), s. 176. Att Tegnér senare tog ställning mot Nazityskland hade att göra med invasionerna av Norge och Danmark under Andra världskriget.

49 För en bred skildring av den svenska sextiotalsradikaliseringen, se t.ex. Kjell Östberg, *Folk i rörelse: Vår demokratiska historia* (Stockholm 2021), s. 231-259.

50 Inlägg av Nils Stenberg & Henry Allard i diskussionsprotokoll 30/II-1968 § 5, A1a:5, SRF, RA.

51 Inlägg av Ulf Göransson i diskussionsprotokoll 30/II-1968 § 5, A1a:5, SRF, RA.

FN-sanktioner eller inte erkänts diplomatiskt av den svenska regeringen. För det tredje skulle riksidrottsstyrelsen på begäran lämna förbunden råd om hur de borde agera i svårtolkade situationer.⁵²

Hade dessa regler funnits våren 1968 hade Tennisförbundet förmodligen aldrig kunnat bjuda in de rhodesiska spelarna till Båstad, eftersom Rhodesia inte erkändes diplomatiskt av Sverige. På så sätt var riktlinjerna en framgång för dem som varit kritiska mot matchen. Samtidigt var reglerna inte bindande utan bara rekommendationer. Dessutom hade Riksidrottsförbundet utformat dem på ett sätt som undvek frågan om rasism i en vidare mening. Den enda diskriminering som nämndes i rekommendationerna var den som gällde "i idrottsligt sammanhang". Med en sådan formulering var det självklart att svenska idrottsförbund inte skulle tävla mot exempelvis Sydafrika, som officiellt tillämpade apartheidpolitik. Men protesterna mot Davis Cup-matchen mellan Sverige och Rhodesia hade aldrig primärt handlat om att den rhodesiska regimen diskriminerade svarta i sportsammanhang (något som i och för sig förekom). Protesterna hade handlat om något mycket större, nämligen att en överväldigande svart befolkningsmajoritet styrdes och förtrycktes av en liten vit minoritet som ägde nästan all jord och i praktiken var de enda som hade rösträtt. Den typen av frågor undvek Riksidrottsförbundet att ta ställning till.

Avslutning (och början)

Genom att följa debatten före och efter Båstadaktionen i maj 1968 har jag nu erbjudit ett kikhål in i en ganska utforskad del av den svenska idrottens historia. Det gäller dess utrikespolitiska aspekter och frågorna om vilka nationer idrottsrörelsen bör ha kontakter med. Här har varken idrottsrörelsens medlemmar eller de som debatterat i den bredare offentligheten varit eniga – åtminstone var de det inte våren 1968, när frågan om Sverige borde spela tennis mot Rhodesia stod i fokus.

Förhoppningsvis kan artikeln inspirera till fortsatta undersökningar, för det behövs. Det är så mycket vi inte vet om den svenska idrottens ställningstagande i internationella frågor både före och efter 1968. Det här avslutande avsnittet är därför inte bara en avslutning, utan även en uppmaning till att påbörja nya, djupgående studier om relationen mellan den svenska idrotten och utrikespolitiken. Det finns gott om aspekter av frågan som väntar på att studeras.

Faktum är att efterspelet till händelserna 1968 visar att frågan fortsatte att vara kontroversiell. Det skulle bara dröja fem år innan de riktlinjer som Riksidrottsförbundet beslutat om hösten 1968 debatterades igen, men vad det ledde fram till är okänt.⁵³ Och redan 1975 var det dags för nya tennisprotester.

⁵² Beslutsprotokoll 30/11-1968 § 4, A1a:5, SRF, RA.

⁵³ *Riktlinjer för svensk idrotts ställningstagande i internationella frågor* (Stockholm 1974), s. 3.

Åter valde Tennisförbundet att spela en kontroversiell Davis Cup-match och förlägga den till Båstad. Denna gång skulle Sverige möta Chile, där general Pinochet två år tidigare infört militärdiktatur och krossat den folkvalda regeringen. Internt försvarade Tennisförbundets nye ordförande Eve Malmquist beslutet som nödvändigt för att "slå vakt om vår demokratiska rätt till mötesfrihet", dit han alltså räknade tennismatcher.⁵⁴

Nu gjordes inga försök att fysiskt hindra matchen, men stora demonstrationer med tusentals deltagare hölls i Båstad i protest mot Tennisförbundets beslut. Även denna gång hade matchdagen föregåtts av intensiva debatter, där en del försvarade Tennisförbundet men där det också fanns aktiva idrottare som offentligt tog ställning mot matchen. I ett upprop krävde en rad profiler, bland annat brottaren Pelle Svensson och Roland Andersson från fotbollslandslaget, att matchen mot "Pinochetjuntans ambassadörer klädda i tennisdräkter" skulle ställas in.⁵⁵

För den som vill studera den svenska idrottens utrikespolitiska historia finns det alltså gott om händelser att fokusera på och gott om material att använda. Det är de båda tennismatcherna i Båstad bra exempel på. Men med undantag för diskussionerna om Berlinolympiaden 1936 och nu även om tennismatchen mot Rhodesia 1968 är denna del av den svenska idrottens historia ännu så gott som utforskad.

Låt oss ändra på det.

54 Brev från Eve Malmquist till Riksidrottsförbundet 26/9-1975, E5:46, SRF, RA.

55 *Arbetet* 18/9-1975.